

AMERIČKI MODELSKI PRILAZ ISTRAŽIVANJIMA PROTIVPARTIZANSKOG RATA

Partizanski rat predstavlja danas područje intenzivnog teoretskog istraživanja. U toku ovog procesa koriste se naučne metode, prvobitno primenjivane u oblasti vojne tehnike za razradu vojnih sistema, koje se sada postepeno primenjuju i u oblasti istraživanja protivpartizanskih dejstava radi poboljšavanja njihove efikasnosti. Pri tome se sistem kriterija, do tada primenjivan za vrednovanje efikasnosti kopnenih snaga u frontalnim dejstvima, postepeno dopunjavao sistemom kriterija policijskih organa, a zatim kriterijima »pozajmljenim« iz ekonomike, psihologije i drugih oblasti primenjenih društvenih delatnosti.

Karakteristika protivpartizanskih dejstava, koja se u početku, po pravilu, izvode u uslovima u kojima agresor raspolaže povoljnim opštim operativno-strategijskim odnosom snaga, upravo je u tome što ona svojim tokom i razvojem gotovo redovno obaraju prognoze zasnovane na »klasičnim« procenama, proizašlim iz metodologija punovažnih za uobičajena duelna dejstva kopnenih snaga. Ova činjenica je diktirala potrebu za promenom taktike jedinica koje učestvuju u protivpartizanskim dejstvima, namećući teoriji zahteve za izradom odgovarajućih metodologija pomoću kojih bi se verodostojnije prognozirale posledice poduzimanih zahvata, pri čemu bi se pravilno uzimali u obzir bitni faktori koji utiču na njihovu efikasnost.

OSNOVNE KARAKTERISTIKE MODELSKOG PRILAZA

Kao početna osnova za istraživanje zakonitosti procesa koji se odvijaju u protivpartizanskom ratovanju, korištena je masa podataka prikupljenih u toku istraživanja partizanskih i narodnooslobodilačkih pokreta drugog svetskog rata. Kako je za većinu od njih karakteristično da su se odvijali u koalicionom ratu, bilo je neophodno proširiti započeta istraživanja na sferu posleratnih antikolonijalističkih pokreta, koje karakteriše relativna nezavisnost u odnosu na antagonističke društvene sisteme velikih sila, neupletene u posleratnom periodu u direktni vojni sukob.

Sukcesivno angažovanje SAD u posleratnom periodu karakterisalo se veoma raznolikim spektrom primenjivanih zahvata, u kojima se koristio političko-ekonomski pritisak paralelno sa tajnim snagama, pučevima i, konačno, upotrebom vojnih efektivna. Tako su, na primer, SAD bile angažo-

vane, prema američkim podacima, u tzv. »internim« intervencijama u sledećim zemljama:

Grčka (1946—1949), Filipini (1948—1952), Indokina (1945—1954), Malaja (1945—1954), Koreja (1950—1953), Formoza (1959), Kvemoj-Macu (1954—1958), Laos (1959), Kuba-Zaliv Svinja (1961), Vijetnam-unutrašnja intervencija (1959), Indokina (1959—1962), Kuba (1962), Vijetnam (1964), Tajland (1964), Peru (1964—1965), Dominikanska Republika (1965), Indonezija (1965), Suec (1970), Jordan—Sirija (1970).

Bilans navedenih angažovanja, prema mišljenju američkih istraživača, suviše je skroman u odnosu na u tu svrhu utrošene snage i sredstva.¹

Teoretska istraživanja ovih problema sa kojima su se suočile SAD, unatoč bogatom historijskom gradivu i analizama, nisu dovodila do očekivanih rezultata. Naime, iako su se ratovi odvijali u približno istom vremenskom razdoblju i pri približno istoj tehnologiji naoružanja, geografske razlike u vojištima i razlike u političkim ciljevima i ekonomskoj bazi protivnika, odnosno u načinima izvođenja borbenih dejstava, bile su očigledne, a time i njihov uticaj na ishod ratova.

Ovaj momenat je nametao potrebu za izgradnjom sistema modela kojima bi se u najvećoj mogućoj meri opisali najkarakterističniji procesi u protivpartizanskim ratovima, a koji su od suštinskog uticaja za njihove ishode. Kao najprikladniji prilaz za deskripciju navedenih procesa, istraživačima su se činili pristupi pomoću izgradnje kvantitativnih modela operacionog istraživanja, čija je vrednost u operatici i taktici potvrđena već u toku drugog svetskog rata. U principu, primenom različitih parametara, prethodno prikupljenih na samom bojištu i ugrađenih u bazu već stvorenih modela, mogao bi se istraživati modelski svet takve korespondencije sa realnim svetom, što bi omogućavalo prenos stečenih iskustava u realnu sferu. Ova principijelna mogućnost, koju su savremeni računari i tehnički omogućili, uz istovremeno postojanje jake informacione baze i naučnog kadra, postala je realno prvi put izvodljiva upravo u vijetnamskom ratu.

Kao početni osnov za istraživanje protivpartizanskog rata usvojen je prilaz prema kome se proces istraživanja fenomena partizanskog ratovanja vrši na složenom modelu,² sastavljenom iz sledećih oblasti:

¹ U 11 sukoba, uključujući i Zaliv Svinja, politička strana koju su SAD aktivno podržavale doživela je poraz, a u 16 drugih sukoba ishod je bio nerešen.

»Jedva da je i to vredan podatak za naciju koja veruje da ima najmoćniji, najkvalitetniji i najracionalniji aparat državne bezbednosti na svetu, za naciju čije su vojne snage u suštini adekvatne za sve predviđene događaje u domenu bezbednosti. Ovaj podatak, povezan sa teškoćama u Vijetnamu — trećem najvećem ratu u istoriji SAD — trebalo bi da sruši mit da adekvatni vojnički položaj, koji odgovara konvencionalnom i nuklearnom ratu, isto tako odgovara i ograničenom ratu...«.

(R. D. Hughes: »Contingency Planing: A new perspective«, *United States Naval Institute Proceedings*, SAD, novembar 1968.).

² M. Elliott-Bateman: »The form of people's war« (*The Army Quarterly* volume XCIX, octobar 1969, januar 1970. s. 35).

a) *Partizanske jedinice* predstavljaju oružani deo političke partije, čiji politički program i kadrovi uskupno predstavljaju jezgro i nosioca destruktivnog programa, suprotnog ciljevima SAD³,

b) *Narod i njegova imovina* predstavljaju bazu iz koje izrastaju partizanske jedinice, pri čemu je narod nosilac sledećih funkcija:

— obezbeđuje ljudstvo za znavljanje gubitaka i regeneraciju borbene moći;

— snabdeva partizanske jedinice hranom i odećom, itd.;

— zbrinjava ranjenike;

— obavlja obaveštajne i bezbednosne funkcije;

c) *Geografski faktor* određuje fizionomiju manevarskog prostora, ne samo prema površini već i prema stepenu prohodnosti;

d) Da bi partizanske jedinice mogle dejstvovati, one se moraju popunjavati ubojnim sredstvima i naoružanjem, pri čemu *početni izvor predstavlja zaplena od neprijatelja*; no, što su dejstva dinamičnija, a ekonomska baza skromnija, pokazuje se *sve veći uticaj ostalih izvora snabdevanja* (pomoć izvan, krijumčarenje i sl.).

Svaku od navedenih oblasti potrebno je istraživati na posebnom modelu; s obzirom na to što navedene oblasti složene i međuzavisne (sa zavisnostima koje nisu do kraja istražene), početna principijelna mogućnost modeliranja usmerena je na relativno ograničene sektore, čiji su pokazatelji sami po sebi objektivni u odnosu na proces koji opisuju, ali je problematično da li je proces pravilno odabran. Izbor kriterija efikasnosti i verodostojnosti opisanog procesa predstavlja oblast posebnog istraživanja, koju treba proveriti u praksi. Kako se međuzavisnost među pojedinim podoblastima ne može formalizovati, navedeni pokazatelji se tumače logičnim metodama, a vrednost metoda ocenjuje prema stepenu korespondencije prognoziranog i ostvarenog.

U praksi se pokazalo da je za modeliranje sistema protivpartizanskih dejstava neophodno shvatanje funkcionisanja društvenog sistema konkretnog protivnika i ocena njegovog ponašanja na poduzete protivmere. Kako američki istraživači startuju u svojim istraživanjima sa apriornom superiornošću vlastitog sistema, zasnovanog na komparaciji nacionalnih dohoda, stepenu naučnih dostignuća, blagodetima civilizacije i sl., prirodno je što moralu žilavog protivnika, čije izvore ne mogu da shvate, pripisuju razne korene.⁴ Redovna zabluda američkih istraživača, koja je sadržana u njihovom klasnom prilazu, ometa ih u sagledavanju društvenih korena rata i dovodi u situaciju da aksiomatski usvajaju klasični scenario

³ Ovaj prilaz je usvojen tek u novije vreme, a do sada je svaki narodnooslobodilački pokret čiji se ciljevi ne poklapaju sa političkim ciljevima SAD tretiran kao zavera međunarodnog komunizma i tumačen kao komunistička intervencija i infiltracija.

⁴ U početnim prilazima usvajalo se da je osnov morala naroda, u stvari, strah od komunističkog terora, ali konačno je shvaćeno »da se u rat uneo treći element: organizovana upotreba političkih, psiholoških i ekonomskih instrumenata, pomoću kojih se često stvara veća efikasnost od sile...« (R. D. Hughes: »Contingency Planing« — U.S.N.I. Proceedings, SAD, novembar 1968, s. 26—37).

međunarodne zavere komunizma kao izvor svakog partizanskog rata, čiji se ciljevi ne poklapaju sa ciljevima nacionalne politike SAD.

U zadnje vreme su, ipak, ovi istraživači počeli da shvataju da je ovaj kliše preuska baza za dalja istraživanja, jer ne omogućuje sagledavanje i otklanjanje korena teškoća. Stoga je razumljiva konstatacija jednog od mlađih autora, koji, tražeći izlaz iz ćorsokaka, zaključuje: »Korištenje konvencionalnih vojnih snaga da bi se savladala gerila u borbi je relativno manji zahtev prilikom savlađivanja pobune. Politička akcija je glavni zahtev za uspeh u borbi protiv pobune. Gerila koristi vlastitu taktiku i opremu ne da bi savladala vojnu snagu kojoj se suprotstavlja, već da tu snagu učini nedovoljnom i nesposobnom...«⁵.

Potrebno je istaći tendenciju nekih autora koji, primenjujući uspešno kvantitativne modele u oblasti vojne tehnike, nastoje da iste transplaniraju i u oblast društvenih kategorija i da vrednuju takve kategorije kao što je, na primer, borbeni moral nacije. U svojstvu kvantitativnog indikatora borbenog morala, koji se »može« modelirati, usvaja se veličina žrtava koju je nacija spremna da podnese, a da ne odustane od odgovarajućeg cilja.

Kao što ističe američki autor Tompkins u delu »Oružja trećeg svet-skog rata«, takvi bi se modeli mogli prihvatiti kao grube šale, kada ih ne bi vojni planeri shvatali ozbiljno i usvajali kao verificirane činjenice.⁶ Čak i tvorcii ovako struktuiranih modela priznaju da su izlazne vrednosti navedenih modela rizične za tumačenje, mada su u praksi ovi modeli već usvojeni, a korisnici se nadaju da će kad-tad greške biti otklonjene i da će se statističkom proverom doći do takvog konvergiranja modelskog rezultata i rezultata prakse da će oni opravdati sadašnja očekivanja.

Za razliku od navedenih neuspeha u primeni modelskog prilaza u sferi strategije, u oblasti taktičkih borbenih dejstava mornaričkih rečnih snaga i prognoziranja njihovih rezultata postignuto je da je znatan deo istraživanja zaključen uspešnim preporukama. Upoređivanja rezultata modela sa rezultatima ostvarenim u praksi ne završavaju se uvek uspešno; no, ovo ne znači da istraživači odustaju od započetog posla. Model se ponovo revidira i kad god je moguće, sistemom korak po korak, dovodi do zadovoljavajuće tačnosti. Posebne teškoće kod modeliranja, što ističu svi autori, predstavlja faktor zemljište, koji je u Vijetnamu od bitnog uticaja.⁷

Radi ilustracije primenjivane tehnologije (u oblasti upotrebe taktičkih jedinica kopnene vojske), zadržaćemo se na modelu čete i borbe koju

⁵ R. Hillary: »Guerrilla warfare and waterway control« (*Military Review*, SAD februar 1970., s. 17—23).

⁶ J. S. Tompkins: »The weapons of world war III — The long road back from the bomb« — N. Y. — 1967.

⁷ »Na žalost, neki vitalni aspekti priobalnih patrola, koji nisu bili izvodljivi za matematičko modeliranje, izostavljeni su u procesu planiranja. Osim toga, neki od mesnih faktora pokazali su se mnogo uticajniiji, no što se mislilo, kod izgradnje modela. Monsun je stvorio takve uslove koji su blokirali patrole...« (R. Hillary: »Guerrilla warfare and waterway control, *Military Review*, SAD, februar 1970, s. 17—23).

vedu prilikom upada u zasedu manje gerilske jedinice; ovaj model je detaljnije opisan u stranoj literaturi⁸.

Model predstavlja sistem diferencijalnih jednačina, u kome je integrirano oko 80.100 parametara, koji se odnose na pojedine elemente situacije.⁹

Model je stvoren radi istraživanja optimalnog postupka taktičke jedinice kopnene vojske (jačine 100 ljudi), koja je — kao što je već rečeno — upala u zasedu manjih gerilskih snaga, što prema mišljenju autora predstavlja osnovnu karakteristiku prve faze pobune. Izlazna vrednost modela je srednji % obostranih gubitaka. U model su uvedeni iskustveni podaci o rezervi hrane, oružja i municije, pri čemu su ovi parametri, za koje se u početku izrade modela mislilo da su ograničeni i od uticaja na ishod, kroz specijalna istraživanja (vršena u borbenim dejstvima) ustanovljeni kao praktično neiscrpni. U dotadašnjem tradicionalističkom prilazu izgradnji modela usvajana je, kao osnovni uzrok opadanja snaga u borbi, vatra oba protivnika. I u ovom modelu je usvojena ista postavka, ali je tradicionalistički prilaz »poboljšan« korekturnim faktorima u kojima se, osim direktnih gubitaka od vatre, usvajaju i indirektni gubici (dezertteri, zarobljenici) koji su u nekoj funkcionalnoj zavisnosti sa prvima. Ta funkcionalna zavisnost je uslovljena stepenom borbenog morala konkretnih protivnika.

Uprošteno rečeno, usvaja se da na određen broj onesposobljenih za borbu (vatrenim protivdejtstvom) dolazi, kod konkretnog moralnog stanja protivnika, do dezertiranja i predaja, čiji relativni tempo zavisi od početnog odnosa snaga u momentu stupanja u borbu, njihove discipline i gubitaka u toku borbe. Istraživanje konkretne proporcije zarobljenika, dezertera i vatrom izbačenih iz borbe predstavlja posebnu statističku oblast, na kojoj se autor ovog modela ne zadržava detaljno. Bez obzira na to, vidljivo je iz opšte konstrukcije modela i iz zaključaka da je njime, osim postavljenog cilja u početku istraživanja, ostvaren i uvid u potrebna nova sredstva podrške.

KRITERIJI PRIMENJIVANI PRI OCENJIVANJU EFIKASNOSTI PROTIVPARTIZANSKOG RATOVANJA

Kriteriji o efikasnosti protivpartizanskog ratovanja, primenjivani u toku osmogodišnjeg angažovanja SAD u Vijetnamu, u punoj meri odražavaju promene strategijskih prilaza realizovanju programa eskalacije. Lutanja u američkoj strategiji protivpartizanskog ratovanja pratili su odgovarajući naponi teoretičara koji su, sukcesivno analizirajući dotadašnje etapne neuspehe, pokušavali da pronađu recepte za njihovo otklanjanje u obliku novih strategijskih programa.

U prvoj etapi angažovanja SAD primenjivana su, u svojstvu kriterija efikasnosti, direktna dejstva protiv partizanskih jedinica, nanošeni su

⁸ M. B. Schaffer: Lanchester models of guerrilla engagements« (*Operations research*, maj/jun 1968, s. 457—488).

⁹ Posebnu grupu parametara sačinjavaju konstante koje se odnose na disciplinu trupa i vreme potrebno da se disciplina boraca izloženih vatri pogorša do stanja dezertiranja.

im relativni i apsolutni gubici u živoj sili i materijalnim sredstvima (zaplenu oružja), a, s druge strane, postojali su vlastiti gubici u živoj sili i tehnici, odnosno bilo je potrebno vreme za ostvarenje ciljeva. Spoj navedenih kriterija naziva se indikator razmene odnosa snaga.

Budući da direktnim dejstvima protiv partizanskih jedinica nisu ostvarivani očekivani rezultati, drugu etapu američkog angažovanja karakteriše poduzimanje mera protiv stanovništva i teritorije. Intenzitet poduzetih aktivnosti se pri tome brižljivo dozira. Naročito se vodi računa da se ne prekorači neki minimalni prag svrsishodnosti, niti da se izađe iz okvira koji bi onemogućavali dalja pojačanja. Doziranje egzemplarnih šteta nema za cilj, kako to na prvi pogled izgleda, kažnjavanje zbog dotadašnjih partizanskih dejstava, već se nastoji prvenstveno da demonstrira takva neproporcionalnost u odnosu šteta prouzrokovanih partizanskim aktivnostima i preduzetim protivmerama, koja uverljivo treba da pokaže besperspektivnost daljeg otpora vijetnamskog naroda.¹⁰

Pesimistički kriterij mera odmazde ima prvenstveno psihološki cilj — slamanje morala protivnika i njegovog naroda. Stoga se u svom kvantitativnom iznosu odabire tako da što ilustrativnije prikaže odnos žrtava i šteta u korist agresora, diskretno suočavajući čitavu naciju koja vodi partizanski rat sa genocidom.

Posredni pokazatelj izolacije spona koje vezuju narod, političku partiju i partizanske jedinice sačinjavaju, sem pokazatelja razaranja političke infrastrukture, i tzv. pokazatelji ostvarenog stepena kontrole nad stanovništvom i teritorijom. Najpre se u svojstvu indikatora primenjuje procentualni odnos kontrolisanih površina (koje drže u svojim rukama snage FNO, SAD i koje nisu »ničije«), zatim procentualni odnosi kontrolisanog stanovništva i konačno dvodimenzionalni spoj oba indikatora (obično u obliku razlomka ili kvocijenta)¹¹. Navedeni dvodimenzionalni indikatori upotrebljavani su paralelno sa dotada primenjivanim pokazateljima aktivnosti protiv partizanskih snaga.

Razvoj događaja je pokazao da je preduzimanje mera protiv stanovništva bilo neefikasno unatoč visokim ocenama koje su pokazivali količinski pokazatelji. Stoga je navedeni sistem kriterija proširen indikatorima mera preduzetih protiv teritorije. Indikatori zaplenjene količine godišnjeg uroda, uništenih setvenih površina i defolijantima uništenih ostalih površina, ilustruju u punoj meri navedene zahvate. U suštini, navedeni prilaz predstavlja konkretizaciju politike spaljene zemlje, kojom se na-

¹⁰ Osobenost ograničenih ratova, u kojima se izvode protivpartizanska dejstva posle drugog svetskog rata, leži u nejednakom odnosu snaga (koje su u direktnom sukobu) i u nejednakim ograničenjima svakog od protivnika. SAD vode takve ratove daleko od svoje teritorije i nastoje da protivnike tuku jednog po jednog, koristeći pri tome, sem vlastite savremene ratne mašine, i marionete. Za zemlju koja je izložena agresiji SAD takav rat, međutim, znači krajnje naprezanje i zahteva maksimalnu mobilizaciju svih materijalnih i moralnih snaga.

¹¹ Uskoro posle izbijanja vijetnamskog sukoba stvorena je ideja da se, putem urbanizacije sela i njihovim pregrupisavanjem u funkcionalne aglomeracije od više hiljada stanovnika, potpuno izmeni teren na kome su se pristalice Ho Ši Mina tako uspešno borile protiv Francuza. Poznato je da ni ova zamisao, koja je potekla od »sociologa«, nije smanjila intenzitet partizanskog rata.

stoji da uništi baza iz koje se pothranjuje gerila, dejstvujući simultano na širokom frontu.¹²

Postepeno je shvatano da se primenom uništavajuće strategije ne može slomiti narodna volja za otporom i da se rat pretvara u duel dveju strategija iznuravanja. Razumljiva je stoga konstatacija jednog od američkih istraživača koji zaključuje: »Takođe smo naučili neke, prividno iracionalne, lekcije o neprijateljevoj volji da nastavi borbu. Na upornost i izdržljivost njegove volje više je uticao proračun naše moći da ga možemo teško kažnjavati nego njegovi gubici koje mu svakodnevno nanosimo. Sa potencijalnom bazom od nekih pola miliona ljudi godišnje i dokazanom sposobnošću da regeneriše svoje gubitke, neprijatelj ima skoro isto toliko sposobnosti da izbegne iznuravanje koliko i mi da ga izvodimo...«¹³.

Posledica nametnute strategije iznuravanja, na teoretskom polju, bilo je kanalisanje glavnih metodoloških napora na objašnjavanje situacije u kojoj američka snaga, novac, hrabrost, spremnost, industrijska moć i naučna superiornost ne mogu da okončaju otpor jednog malog naroda nerazvijene zemlje.

Klasični pokazatelji odnosa snaga na bojištu u ovom ratovanju nisu se pokazali adekvatni, jer su partizanske jedinice ispoljavale, zahvaljujući političkoj podršci naroda i njegovim rezervama u ljudstvu, zapanjujuću moć regeneracije žive sile, bez obzira na pretrpljene gubitke. Očekivalo se da će, nakon intenzivnih dejstava protiv partizanskih jedinica, doći do njihovog rasipanja, a konstatovan je upravo obratan fenomen. Zbog toga su intenzivirana istraživanja morala. Istraživači su prilazili ovom fenomenu sa stanovišta vlastitih klasnih pozicija, zbog čega su bili ubrzo onemogućeni, te su svi njihovi pokušaji svedeni na oblast statističkog istraživanja, kako bi se putem prikupljanja empirijskog gradiva došlo do odgovarajućih zakonitosti.

Kao pokazatelji raspoloženja stanovništva usvajani su procentni razrezi stanovništva koje podržava marionetsku vladu, FNO, odnosno koje je neutralno¹⁴. Za određivanje ovakvih sistema indikatora koristili su se, sem pokazatelja aktivnosti partizanskih jedinica na određenom području,

¹² Prema podacima Pentagona, u početku 1967. godine »obrađeno« je hemijskim sredstvima 400.000 ha, od čega 60.000 ha setvene površine (od sumarno 320.000 ha setvene površine J. Vijetnama), sa koje su se snabdevale partizanske jedinice.

(R. Hersh: »Chemical and biological warfare« — N. Y. — s. 118).

¹³ J. B. Dumst: »Limited conventional war can't be successful?« *Military Review*, SAD januar 1970., s. 56—63).

¹⁴ »Olako je pojednostavljena šema prema kojoj je stanovništvo u Vijetnamu podeljeno u četiri kategorije: 40% gradskog stanovništva i 20% stanovništva sa sela verno sajgonskoj vladi; 20% stanovništva sa sela koje je za FNO i 20% stanovništva koje se koleba i opredeljuje prema prilici«. Međutim, čak i da su ovi statistički podaci tačni, stvarnost je neuporedivo složenija i nikako ne omogućuje stvaranje zaključaka da sajgonska vlada ima za sobom 60% stanovnika (S. Veilly: »De la rizière à la ville«, *Revue de defense nationale*, Francuska, februar 1959.).

i indikatorji političko-ekonomskih aktivnosti stanovništva na određenoj teritoriji¹⁵.

Prilikom vrednovanja borbenog morala protivnika razmatraju se omeri između mobilisanih i dobrovoljaca, broj članova partije FNO i jačina rukovodećeg kadra, a u analizi borbi — broj zarobljenika, dezertera i omer između poginulog starešinskog kadra i boraca. Svi napred navedeni pokazatelji se određuju putem specijalnih istraživanja (iz borbenih izveštaja), koja obavljaju odgovarajući specijalisti. Osnovni naponi prilikom istraživanja borbenog morala usmereni su na istraživanje korekcije između razmotrenih kategorija i rezultata koje ostvaruju jedinice na bojištu, kako bi se ustanovili bitni faktori koji u najvećoj meri utiču na ishode borbenih aktivnosti.

Početni prilaz istraživanju nivoa gubitaka koje treba naneti narodu da bi se eliminisala perspektiva njegove dalje borbe, pokazao se u praksi kao pogrešan. Naime, pretpostavljeni obim žrtava koji se očekivao, odnosno na koji se računalo da je protivnik spreman da »ide« radi postizanja odgovarajućeg političkog cilja (navodno, preko te granice »ne bi išao«, jer mu ne bi bilo rentabilno), predstavljao je apsolutni promašaj s obzirom na to što nije shvaćen politički karakter rata.

Slom svih vojnih napora radi uništavanja partizanskih snaga doveo je do američke strategije vijetnamizacije, kojom se rat nastavljao kao rat »Azijata protiv Azijata«, što treba da ilustruju i pokazatelji opadanja američkih žrtava, odnosno porasta gubitaka jedinica marionetske vlade.

U svakodnevnom planiranju, a i informisanju svetske i američke javnosti, često se upotrebljavaju kvantitativni indikatorji koji po mnogo čemu zaslužuju naziv »matematike smrti« i najbolje ilustruju moć vojnog potencijala kojom se nastoji da impresionira svetska javnost. Neki od tih pokazatelja upotrebljavaju se u toku planiranja u štabnom procesu i u raznovrsnim analizama.¹⁶

Zaključak. Visoki gubici koje su SAD pretrpele u *vijetnamskom ratu* imperativno su nametnuli zahtev za kritičkom ocenom dotadašnjih američkih metoda izvođenja protivpartizanskih dejstava. Radi određivanja prihvatljivih rešenja oformljeni su mešoviti timovi specijalista, koji, su se, na osnovu iskustava iz primene metoda operacionog istraživanja u vojnoj tehnici, mogli vrlo brzo da preorijentišu na oblast upotrebe snaga i sredstava u protivpartizanskom ratu. Pre neposredne provere na bojištu izvršena su obimna istraživanja prihvatljivih rešenja

¹⁵ Broj štrajkova i demonstracija, sa brojem učesnika, primenjuje se kao glavni pokazatelj kolektivne neposlušnosti, a broj individualnih prekršaja kao pomoćni. Obratno, u svojstvu indikatora pritiska primenjuju se tzv. interni pokazatelji (broj uhapšenih, streljanih, deportiranih, zatvorenih u koncentracione logore, kao i opšta vrednost konfiskovane opreme).

¹⁶ Poznati su indikatorji kojima se opisuje potrebna količina borbenih sredstava za ubijanje jednog partizana, a koja se uslovno naziva letalna doza. Prema podacima Tompkinsa (»Oružja III svetskog rata«) za ubijanje jednog partizana potrebno je 8 tona bombi ili 27.000 zrna streljačke municije. Katkad se za informisanje primenjuju opšti troškovi rata u Vijetnamu, deljeni sa brojem opštih gubitaka nanetim snagama FNO. Prema takvom prilazu, za ubijanje jednog partizana troši se 460.000 dolara, što se smatra prihvatljivim instrumentom u »matematici smrti«.

u matematičkim laboratorijama, u kojima su na prethodno izrađenim modelima ispitane posledice mogućih solucija.

Postignuti rezultati na bojištu su, međutim donekle ispunili očekivanja istraživača *samo u oblasti taktike*. U širim okvirima, tj. u oblasti *strategije vođenja protivpartizanskog rata*, navedeni modelski prilazi su se pokazali *od vrlo male koristi*, jer se *sve složene zavisnosti*, koje utiču na ishod rata, nisu mogle *istraživati do te mere da bi se mogle formalizovati* putem sistema algoritama. Da bi se kvantitativne metode mogle primeniti, složeni društveno-politički proces, kao što je rat, razrađen je kroz sistem modela »pozajmljenih« iz drugih oblasti društvenih delatnosti, na kojima je potvrđena njihova celishodnost, ali u sasvim drugim uslovima; kao tipičan primer takve manipulacije pojavljuje se ekonomska relacija »roba-novac«, kojoj odgovara analogna strategijsko-sociološka relacija »žrtve — sloboda«. Modeli takve strukture ne izražavaju objektivne zakonitosti i svode se na besmisleni manipulaciju simbolima, a ne činjenicama realnog života. Matematički aparat, koji je sa uspehom primenjen u oblasti kosmičke trke i u nuklearnoj trci, postao je nemoćan u razrešavanju problema protivpartizanskog rata, jer su zavisnosti koje se pojavljuju u njima društveno-političke, sociološke i druge prirode, a ne mehaničke, fizičke ili astronomske. Ozbiljnijim istraživanjima američkih istraživača najveću prepreku predstavljaju *klasne pozicije istraživača, koji nastoje da vijetnamsku stvarnost rastumače na američki način*, a ne objektivno.

Neuspesi američkih istraživača doveli su do revizije dosadašnjih prilaza, u kojima se sada uporno vrše korekcije. U osnov svakog od ovih prilaza američkih istraživača ugrađena je »naučna« tvrdnja o *nepromenljivosti čoveka i njegove prirode*, čime se praktično kapitalistički poredak (uz postojeću eksploataciju čoveka po čoveku) verificira kao prirodna i neizbežna pojava.

Karakteristično je za ova američka istraživanja da se uporno negira protivpartizanski rat kao konflikt dvaju antagonističkih društvenih sistema i *supstituiraju društveni karakter rata* klišeom *duela*, u kome se revolucionarni narodnoslobodilački ratovi proglašavaju posledicom subverzivnih aktivnosti međunarodnog komunizma. Sa ovako a priori usvojenim stavom, analiziraju se posledice koje nastaju prilikom partizanskih aktivnosti, a dobijeni rezultati se izjednačavaju sa kriminalnim akcijama u vlastitom društvenom sistemu. Time se stvaraju uslovi za pravdanje poduzetog kontraterora pred svojom i svetskom javnošću, jer se nastupa u ulozi branioca civilizacije.

U zadnje vreme je sve uočljivija progresivna stopa napora u oblasti »humanog« rata, prvenstveno iz praktičnih razloga, jer je ustanovljeno da je *svetsko javno mnjenje najosetljivije na direktne ljudske žrtve*, koje se navedenim metodima zamenjuju tzv. posrednim gubicima (na primer, od gladi, poplava, dugotrajnog trovanja herbicidima i sl.).

Američka vojna misao nastavlja sa uvođenjem sve novijih recepata i preporuka radi izlaska iz vijetnamskog ćorsokaka. Obiman kompleks svih mogućih recepata u datom slučaju ne manifestira se samo kao signal teške bolesti, već prioritetno kao *rezultat nesposobnosti određivanja pravilne dijagnoze*, koja bi otvoreno ukazala na *političke uzroke krize američke strategije i taktike*. Nezavisno od strategije i taktike koje

agresori primenjuju, oni uvek ostaju neprijatelji naroda i njegovog progressa. Prilaz istraživača — koji se zasniva na ideologiji antikomunizma, socijal-darvinizma, neomaltuzijanstva, rasizma, geopolitike i dr., a kroz čiju se prizmu ocenjuje međunarodna situacija i »društvena korisnost« rata — ne može da obezbedi pronalaženje ispravnog koncepta, koji garantuje pobedu nezavisno od društveno-političkih uslova rata.

Nikakav spoj vojnih i nevojnih faktora i zahvata ne može da spreči krizu strategije agresora, jer se ona ne pojavljuje kao rezultat nesavršenih strategijskih instrumenata i načina njihove primene, već kao posledica bezperspektivne politike.

Da bi se strategija »izlečila«, uzaludna su pojačanja snaga i poboljšanja tehnologije vođenja rata; neophodno je u korenu izmeniti politiku, a upravo ovo je tabu područje vojnih ideologa, čime je *circulus vitiosus* zatvoren. Na ovaj način svi se problemi svode na rešavanje nerešivog zadatka spasavanja strategije, čiji su temelji fundirani na loše dijagnosticiranoj političkoj osnovi.

Kapetan korvete
Tone ŽABKAR